

Lausunto

23.11.2020

Asia: VN/16660/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi avoimen datan direktiivin täytäntöönpanoa koskevasta lainsäädännöstä

Tiedonhallintalain ja julkisuuslain muutokset

Onko ehdotuksella vaikutuksia, joita ei ole vielä tunnistettu, erityisesti lakien soveltamisalassa oleviin organisaatioihin? Millaisista vaikutuksista on kyse tai miten niitä olisi mahdollista arvioida tarkemmin?

Ei lausuttavaa.

Ehdotuksessa ja direktiivissä ei velvoiteta rajapintojen, jotka olisivat nimenomaan avoimia, käyttöön. Mitä mieltä olette väitteestä, että viranomaiset oman harkintansa mukaan käyttäisivät avoimia rajapintoja joka tapauksessa silloin, kun se on tarkoituksenmukaista?

Ei lausuttavaa.

Onko ehdotettujen muutosten johdosta tarpeen muuttaa myös jotain erityislainsäädäntöä, jota ei esitysluonnoksessa ole tunnistettu?

Ei lausuttavaa.

Laki eräiden julkisten yritysten tietojen uudelleenkäytöstä

Kommentit laista eräiden julkisten yritysten tietojen uudelleenkäytöstä kokonaisuutena.

Ei lausuttavaa.

Millaisiin yrityksiin toimialallanne tai alueellanne ehdotettu laki tulisi sovellettavaksi?

Ei lausuttavaa.

Tunnistatteko julkisia yrityksiä koskevaa sääntelyä, jota olisi ehdotetun lain johdosta muutettava tai joka on sen kanssa ristiriidassa?

Ei lausuttavaa.

Onko tiedossanne sääntelyä, joka velvoittaa ehdotetun lain soveltamisalassa olevia julkisia yrityksiä antamaan niiden hallussa olevia asiakirjoja uudelleenkäytettäväksi?

Ei lausuttavaa.

Onko tiedossanne sääntelyä, joka velvoittaa ehdotetun lain soveltamisalassa olevia julkisia yrityksiä julkaisemaan tai julkistamaan niiden hallussa olevia asiakirjoja, mutta jonka tosiasiallisena tarkoituksena tai vaikutuksena on tietojen uudelleenkäyttö kaupallisiin tai muihin tarkoituksiin?

Ei lausuttavaa.

Onko ehdotetun lain soveltamisalassa oleviin yrityksiin tai muihin toimijoihin sellaisia vaikutuksia, joita ei ole tunnistettu? Millaisista vaikutuksista on kyse tai miten niitä olisi mahdollista arvioida tarkemmin?

Ei lausuttavaa.

Onko asiakirjojen uudelleenkäytön salliminen ominaista tai olennaista jonkin ehdotetun lain soveltamisalassa olevan julkisen yrityksen liiketoiminnalle?

Ei lausuttavaa.

Laki julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä

Kommentit laista julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä kokonaisuutena.

Tutkimusaineistojen kohdalla tulisi huomioida, että niiden avaamisen käytännöt eivät ole vielä kansainvälisestikään yhtä vakiintuneita kuin varsinaisten tieteellisten julkaisujen kohdalla. Siksi aineistojen avaamisen edellyttämisen tulisi tässä vaiheessa olla enemmän tavoite kuin edellytys. Suomen yliopistoissa ei ole vaadittavia resursseja näin laajaan tutkimusaineistojen avoimeen julkaisemiseen. Yleinen toimintamalli on, että tutkimusaineistot saatetaan julkisiksi luotettavien kotimaisten tai kansainvälisten data-arkistojen välityksellä. Tulee myös ottaa huomioon, että kaikkia tutkimusaineistoja ei ole mahdollista julkaista avoimesti tietosuojasyistä.

Lisäksi tutkimusaineiston määritelmä jää vajavaiseksi, jos siinä jätetään huomioimatta datan prosessoinnin merkitys tutkimusaineiston luomisessa. Tutkimusdata ei ole vain irrallista raakaa dataa, vaan sen käsittely vaatii usein tutkijalta paljon työtä ja osaamista. Uudelleenkäytettävää tutkimusaineistoa luodessa hyvä datanhallinta korostuu.

On myös huomionarvoista, että kaikki tutkimusaineistot sellaisenaan eivät välttämättä sovellu uudelleen käytettäväiksi, vaikka niiden avaaminen olisikin hyvän, avoimen tieteellisen käytännön mukaista.

Onko ehdotuksella vaikutuksia tutkimusaineistoja tuottaviin tai julkaiseviin tahoihin, joita ei vielä ole tunnistettu? Millaisista vaikutuksista on kyse tai miten niitä olisi mahdollista arvioida tarkemmin?

Embargo eli määräaika, jonka jälkeen tutkimusaineisto avattaisiin useissa avoimen tutkimuksen julkaisumalleissa, on jäänyt lakiesityksessä kokonaan mainitsematta. Voitaisiinko mainita, onko määräaikoja tarkoitus kunnioittaa, vai onko lakiesityksen määrä ohittaa ne?

Onko olemassa riskiä siitä, että tutkimusaineistoja ei enää asetettaisi julkisesti saataville sen vuoksi, että ehdotettu laki tulisi niihin julkaisun johdosta sovellettavaksi?

Koska tutkimusaineistojen avaamiseen ei ole vielä olemassa valmiita käytäntöjä, tämä vaara on olemassa. Erityisesti kaupallisen käytön salliminen voi yliopistokirjastojen kokemuksen mukaan vaikuttaa negatiivisesti tutkijoiden halukkuuteen avata aineistojaan. Perustelujen kohdassa 4.2.3.1 tätä näkökulmaa ei huomioida. Vastuullisen tieteen periaatteiden mukaisesti tutkijan meritoitumisessa huomioidaan myös hänen tekemänsä laadukkaat tutkimusaineistot ja niiden avoimuus. Näin ollen tutkimusaineistojen osalta on tärkeää huomioida, että aineiston alkuperäinen tekijä saa työstään tunnustusta kaikissa tilanteissa.

Missä laajuudessa tutkimusaineistojen maksutonta saatavuutta edellytetään jo nykyään osana julkista tutkimusrahoitusta?

Pääsääntöisesti avoimien tutkimusaineistojen maksutonta saatavuutta vaaditaan jo nyt tiettyjen rahoittajien tahoilta.

Tunnistatko tutkimusaineistoja, niiden tuottamista tai hyödyntämistä koskevaa sääntelyä, jota olisi ehdotetun lain johdosta muutettava tai joka on ehdotetun sääntelyn kanssa ristiriidassa?

Ei lausuttavaa.

Arvokkaat tietoaineistot

Onko toimialallanne tai toiminnassanne tunnistettu tietoaineistoja, jotka mahdollisesti tai todennäköisesti tultaisiin komission toimesta säätämään arvokkaiksi tietoaineistoiksi?

Yliopistokirjastojen kehysorganisaatiot voivat tuottaa arvokkaita tietoaineistoja, riippuen siitä miten ne määritellään. Tällöin yliopistokirjastot voivat osallistua avaamaan arvokkaaksi määriteltyjä aineistoja.

Onko toimialallanne tai toiminnassanne varauduttu arvokkaiden tietoaineistojen sääntelystä johtuviin vaikutuksiin? Miten kuvailisitte vaikutuksia ja niihin varautumista? Antakaa mahdollisuuksien mukaan myös euro- tai lukumääräarvioita.

Ei lausuttavaa.

Yleiset kommentit

Yleiset kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta ja ehdotetun sääntelyn vaikutuksista kokonaisuudessaan.

FUN Suomen yliopistokirjastojen verkosto on kiitollinen mahdollisuudesta kommentoida luonnosta hallituksen esitykseksi avoimen datan direktiivin täytäntöönpanoa koskevasta lainsäädännöstä.

Tieteen ja siten myös tutkimusdatan ja tutkimusaineistojen avoimuus on yksi tiedeyhteisön kulmakivistä.

Takamäki Topi
FUN Suomen yliopistokirjastojen verkosto